

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

ДАРУШИН ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК: 351:69 (477)

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ОРГАНІЗАЦІЇ Й УПРАВЛІННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНОЮ СФЕРОЮ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
ЗАХАРЧЕНКО Олег Володимирович,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
СТЕЦЕНКО Сергій Павлович,
Київський національний університет
будівництва і архітектури,
завідувач кафедри економіки будівництва;

кандидат економічних наук, доцент
ПАВЛОВ Костянтин Володимирович,
Східноєвропейський національний університет імені
Лесі Українки,
докторант.

Захист відбудеться **01 листопада 2018 р. о 10.00 годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **01 жовтня 2018 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Докорінні зміни, що відбулися у інвестиційно-будівельній сфері за роки незалежності України, а саме: зміна форм власності й господарювання, трансформація принципів управління й інструментів інституційного регулювання, диференціація джерел інвестування, зумовили розширення міжгалузевих зв'язків інвестиційно-будівельної сфери та суттєво змінили її галузеву структуру. В умовах ринку склад та структура інвестиційно-будівельної сфери, її зв'язки із підприємствами й організаціями інших сфер господарства регіону формуються за ознаками власності на капітал й участі у реалізації інвестиційно-будівельних проектів, а не за технологічно-організаційним принципом.

Функціонування регіональної інвестиційно-будівельної сфери (РІБС) – це безперервний інвестиційний процес, тобто діяльність власників з вкладення капіталу протягом життєвих циклів будівель й споруд. Цей процес вимагає виявлення й дослідження нових організаційно-економічних зв'язків у інвестиційно-будівельній сфері, формування теоретичних засад їх оптимізації з урахуванням регіональних особливостей, з огляду на статус і завдання регіональної інвестиційно-будівельної сфери.

Дослідженню проблем управління розвитком інвестиційно-будівельної сфери регіону приділяється значна увага з боку вчених-економістів, таких як: Л.В. Беззубко, Є.В. Бондаренко, В.П. Вишневський, П.С. Єщенко, О.В.Захарченко, А.В.Ігнатенко, В.М. Кочетков, В.І. Кравченко, Д.Л.Левчинський, Б.М. Литвин, К.В.Павлов, К.В. Паливода, С.П. Стеценко, Ю.О. Суркова, С.А. Теренчук, О.А.Тугай, С.А. Ушацький, О.В.Федосова та інших. У роботах зазначених авторів здійснено глибокий аналіз стану та перспектив розвитку інвестиційно-будівельної сфери, обґрунтовано стратегічні орієнтири та механізми управління її розвитком. Проте, незважаючи на значну кількість робіт у цій сфері, не повною мірою досліджені регіональні аспекти функціонування й механізми розвитку ІБС. Зважаючи на особливості територіальної концентрації організацій ІБС, саме регіональний рівень регулювання визначає перспективи розвитку цієї важливішої підсистеми національного господарства. Недостатньо опрацьованими залишаються методи прогнозування та оцінки перспектив розвитку РІБС, а також питання оцінки інвестиційно-будівельного потенціалу регіону. Важливість і значимість означених проблем зумовили вибір теми, постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою частиною програми наукових досліджень Міжнародного університету бізнесу і права «Механізми і чинники активізації сталого розвитку макроекономічних процесів в Україні» (номер державної реєстрації № 0116U0022610). Внесок автора полягає у розробці наукових положень та методичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою на регіональному рівні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є

обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретичні аспекти теми та сформулювати визначення економічного змісту й сутності регіональної інвестиційно-будівельної сфери;
- розробити концептуальну модель механізму збалансованого інвестування інвестиційно-будівельного процесу в регіоні, який дозволить узгодити інтереси всіх суб'єктів регіональної інвестиційно-будівельної сфери;
- удосконалити методичній інструментарій економіко-математичного відображення інвестиційно-будівельного процесу в регіоні;
- розробити методичний підхід до прогнозування виробничого потенціалу організацій регіональної інвестиційно-будівельної сфери;
- запропонувати методичній інструментарій забезпечення діяльності регіональної інвестиційно-будівельної сфери інвестиційними ресурсами;
- розвинути концептуальні положення й основні заходи регіональної політики, щодо зниження диспропорцій у розвитку інвестиційно-будівельної сфери на території країни;
- розробити механізм взаємодії учасників інвестиційно-будівельного процесу із органами регіональної влади для узгодження інвестиційно-будівельних проектів із стратегічними програмами соціально-економічного розвитку регіону;
- обґрунтувати концептуальні положення стратегії розвитку інтегрованих корпоративних структур у регіональній інвестиційно-будівельній сфері.

Об'єктом дослідження є процеси організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування і функціонування механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону.

Методи дослідження. Теоретичний і методологічний базис дослідження становили діалектичний метод пізнання, фундаментальні положення економічної теорії та регіонального менеджменту, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем організації й управління інвестиційно-будівельним процесом.

При виконанні дослідження використано систему загальнонаукових та спеціальних методів. Метод абстрагування використовувався при визначенні суті й змісту основних понять, створення наочних образів. Системний підхід використано при вивченні об'єкту і предмету дослідження у системній взаємодії із внутрішнім та зовнішнім середовищем. Методи спостереження, виміру, опису й порівняння дозволили дослідити динаміку розвитку, властивості і взаємозв'язки РІБС, узагальнити й систематизувати отримані якісні й кількісні дані. Аналітичний і синтетичний методи використано для ідентифікації факторів розвитку діяльності РІБС, при виділенні внутрішніх структурних зв'язків цієї системи. Метод індукції застосовано при

передбаченні змін у РІБС, визначенні кількісних і якісних показників розвитку діяльності її складових. Дедуктивний метод застосовано при формулюванні рекомендацій. Економіко-математичні методи використовувалися при побудові моделей РІБС і моделей управління розвитком цієї системи.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області, наукова література з досліджуваної проблеми, звітні дані підприємств й організацій інвестиційно-будівельної сфери, інформаційні дані мережі Інтернет, власні спостереження дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону. Наукова новизна найважливіших результатів дослідження полягає у наступному:

вперше:

- розроблено концептуальну модель механізму збалансованого інвестування інвестиційно-будівельного процесу в регіоні, який узгоджує інтереси всіх суб'єктів регіональної інвестиційно-будівельної сфери, дає змогу оцінити результати реалізації проектів при альтернативних структурах інвестиційного забезпечення, визначити відповідність альтернатив всім обмеженням й обґрунтувати вибір найефективніших елементів інвестування з множини можливих, дозволяє отримувати синергетичний ефект на всіх системних рівнях;

удосконалено:

- методичній інструментарій економіко-математичного відображення інвестиційно-будівельного процесу в регіоні на основі імітаційного моделювання, яке поєднує формальні й неформальні методи, враховує чітко визначені й імовірнісні фактори, а саме: побудовано інтегровану модель, яка відображає процеси розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери на різних рівнях з урахуванням регіональних ризиків, поєднує моделі інформаційних зв'язків, внутрішніх взаємозв'язків, взаємодії інвестиційно-будівельної сфери з господарством регіону;

- методичний підхід до прогнозування виробничого потенціалу організацій регіональної інвестиційно-будівельної сфери в умовах динамічно змінної ситуації на будівельному ринку, який розчленовує виробничу потужність на якісні рівні: реальний, ефективний, проектний потенціал, та дає змогу визначати їх у натуральних і вартісних одиницях, виявляти «вузькі місця» й оцінювати витрати на їх усунення;

- методичній інструментарій забезпечення діяльності регіональної інвестиційно-будівельної сфери інвестиційними ресурсами, зокрема побудовано модель кількісної оцінки інвестування регіональної інвестиційно-будівельної сфери, що дає можливість здійснювати аналіз й порівняльну міжрегіональну оцінку інвестиційного забезпечення регіональної інвестиційно-будівельної сфери, визначати ефективність інвестиційних проектів і програм з

урахуванням відмінностей об'єктів регіонального будівництва за формами, призначення, приналежністю, видами фінансування інвестицій тощо;

дістали подальший розвиток:

- визначення економічного змісту й сутності регіональної інвестиційно-будівельної сфери, у якому зроблено акцент на її системних властивостях (самодостатність, самоідентифікованість, саморозвиненість, зв'язок з іншими підсистемами), функції життєзабезпечення регіону, ефективності взаємодії суб'єктів та інститутів у інвестиційно-будівельному процесі в територіально локалізованих одиницях соціально-економічної системи держави;

- концептуальні положення й основні заходи регіональної політики щодо зниження диспропорцій у розвитку інвестиційно-будівельної сфери на території країни, а також збереження рівня її розвитку у великих містах, а саме: сформовано систему принципів, форм й методів державного регулювання діяльності регіональної інвестиційно-будівельної сфери; розроблено концепцію координаційної моделі для узгодження стратегічних цілей розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери із цілями й завданнями регіонального розвитку;

- механізм взаємодії учасників інвестиційно-будівельного процесу із органами регіональної влади для узгодження інвестиційно-будівельних проектів із стратегічними програмами соціально-економічного розвитку регіону з визначенням й розподілом фінансово-інвестиційних, організаційно-управлінських і контрольних функцій, ключовим елементом якого є спеціалізований регіональний орган, до складу якої повинні увійти представники основних груп стейкхолдерів;

- концептуальні положення стратегії розвитку інтегрованих корпоративних структур у регіональній інвестиційно-будівельній сфері, зокрема: визначено мету, завдання, обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку інтегрованих корпоративних структур, визначено цільові показники, що дають змогу оцінити рівень досягнення сформульованої мети; побудовано організаційно-економічний механізм реалізації стратегії формування й розвитку інтегрованих корпоративних структур у регіональній інвестиційно-будівельній сфері, який дозволяє реалізувати дієві методи та інструменти управління процесами їх створення й розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методичних розробок та практичних рекомендацій з удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону загальнодержавними, регіональними та місцевими органами влади при розробці державних і галузевих стратегічних програмних документів, у діяльності підприємств і організацій інвестиційно-будівельної сфери, у процесі підготовки фахівців з економіки та регіонального управління.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Бюро регіонального розвитку, КП Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 661 від 21.10.2016 р.); Управління інфраструктури Миколаївської обласної державної адміністрації (довідка № 215-02 від 16.02.2018 р.); Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 17/60 від

22.06.2016 р.); ТОВ «ССТ Групп» (м. Одеса, довідка № 77 від 11.06.2018 р.); науково-навчальному процесі Міжнародного університету бізнесу і права (довідка № 212 від 05.02.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові результати, викладені в дисертації і винесені на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях серед яких найбільш важливими були: IV Міжнародна науково-практична конференція «Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств» (м. Дніпропетровськ, 23-24 грудня 2015 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Прикладна економіка - від теорії до практики» (м. Тернопіль, 20 жовтня 2016 року); Міжнародна науково-практична конференція «Прикладна економіка - від теорії до практики» (м. Тернопіль, 27 жовтня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Традиції та нові стратегії у Центральній та Східній Європі» (м. Київ, 29-30 червня 2018 року).

Публікації одержаних результатів. Основні результати дисертації висвітлено в 9 наукових працях, опублікованих автором, загальним обсягом 3,05 у.д.а., в тому числі особисто автору належить 2,9 у.д.а. У фахових наукових провідних виданнях опубліковано 6 статей обсягом 2,0 у.д.а.

Обсяг та структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, викладена на 188 сторінках основного тексту, містить 14 таблиць, 43 рисунки. Список використаних літературних джерел містить 155 найменувань на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону» досліджено місце та роль інвестиційно-будівельної сфери у регіональному розвитку, визначено регіональні особливості реорганізації потенціалу інвестиційно-будівельної сфери, досліджено вплив трансформації організаційних форм бізнес-структур на систему управління інвестиційно-будівельної сфери регіону.

В результаті дослідження визначено економічний зміст й сутність регіональної інвестиційно-будівельної сфери (РІБС), яку визначено як самодостатню, самоідентифіковану, саморозвинену, життєзабезпечуючу підсистему соціально-економічної системи регіону, яка характеризується ефективною взаємодією суб'єктів та інститутів у інвестиційно-будівельному процесі в територіально локалізованих одиницях соціально-економічної системи держави, магістральною метою якої є забезпечення сталого розвитку соціально-економічної системи регіону, яка нерозривно взаємодіє з усіма регіональними підсистемами й стимулює їх прогресивний розвиток й

розширене відтворення ВРП. Функціональна схема взаємодії суб'єктів регіональної інвестиційно-будівельної сфери з точки зору територіальної організації наведена на рис. 1.

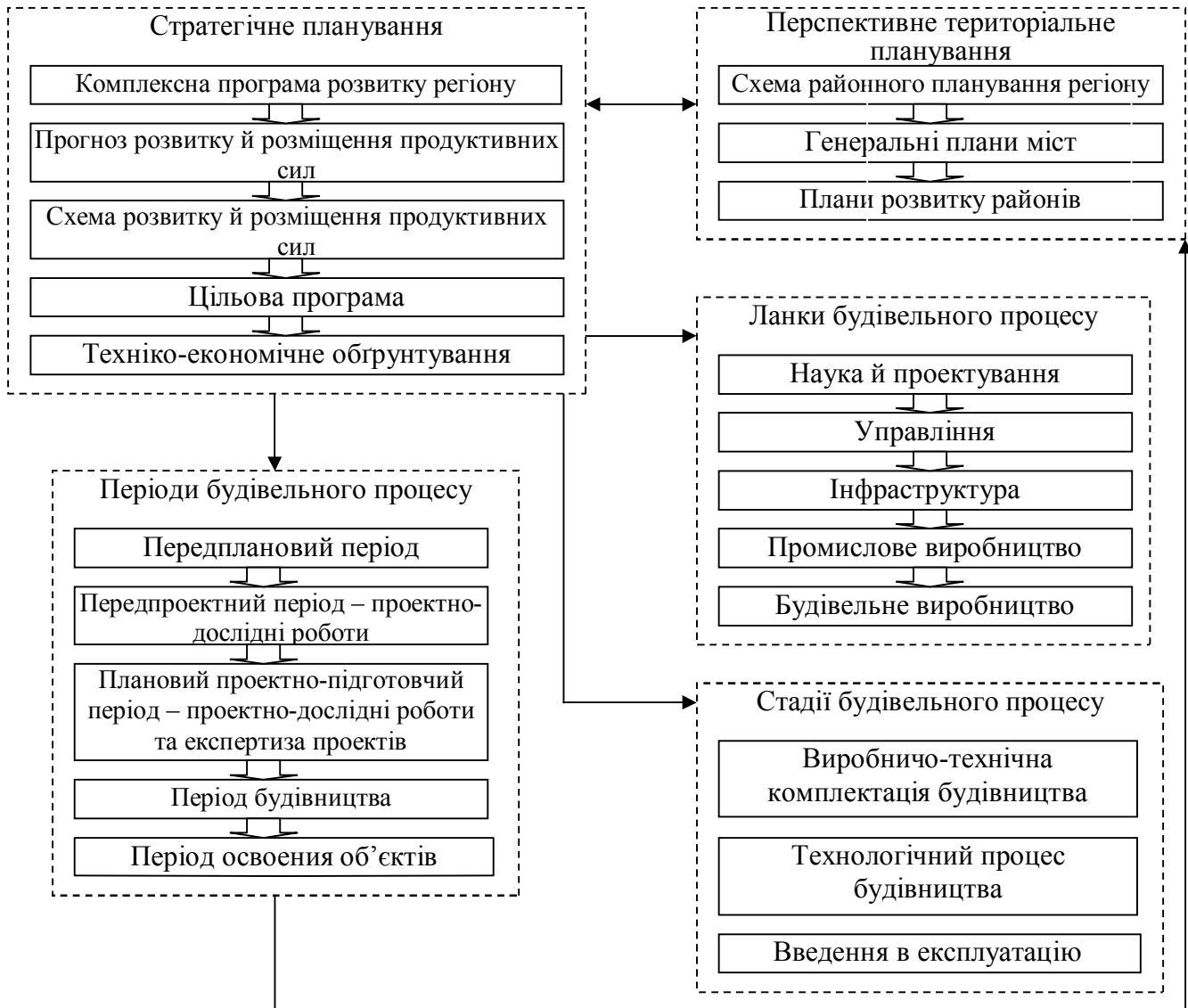

Рис. 1. Функціональна модель територіальної організації будівельного виробництва на регіональному рівні

Визначено найбільш суттєві фактори, які зумовлюють розвиток інвестиційно-будівельної сфери в регіоні: умови кредитування (відсоткові ставки по кредитах, відкриття кредитних ліній, надання іпотечних кредитів тощо); гарантії для приватних інвесторів; обсяги введення об'єктів будівництва; рівень цін на будівельні матеріали, конструкції та ін.; ціни на об'єкти нерухомості; рівень обізнаності й компетентності замовників; якість проектів і рівень професіоналізму проектних рішень; використання ефективних будівельних матеріалів, що виробляються на території регіону; удосконалення форм організації процесу будівництва; своєчасність постачання та якість матеріально-технічних ресурсів: наявність висококваліфікованих фахівців; рівень розвитку будівельної, транспортної, соціальної та ін. інфраструктури; інвестиційним кліматом регіону та рівнем адміністративних бар'єрів.

До основних проблем, що уповільнюють розвиток РІБС, слід віднести: критичний знос інженерних мереж; занепад місцевої промисловості будівельних матеріалів; високий рівень фізичного й функціонального зносу будівельних машин, механізмів й устаткування; низький рівень інноваційної активності; нестабільність й неритмічність діяльності підприємств ІБС; недостатня забезпеченість кваліфікованими кадрами; фінансово-економічна неплатоспроможність замовників будівельних робіт.

Встановлено, що інвестиційно-будівельний потенціал регіону визначає об'єктивні можливості РІБС, зумовлені комплексом факторів активізації інвестиційного процесу, розвитку виробничих й економічних складових і зростання рівня і якості життя населення регіону. Розроблено структурну модель інвестиційно-будівельного потенціалу регіону, яка формується з трьох блоків: ресурси, система управління ресурсами, інституційне регулювання. Базисом структурної моделі є здатність її складових факторів всередині блоку до взаємодоповнення рівня розвитку. У блоках зосереджені різні гнучковарійовані сектори, що змінюються залежно від рівня активізації інвестиційної діяльності у регіоні, а також інституційного регулювання економіки в цілому (Рис. 2).

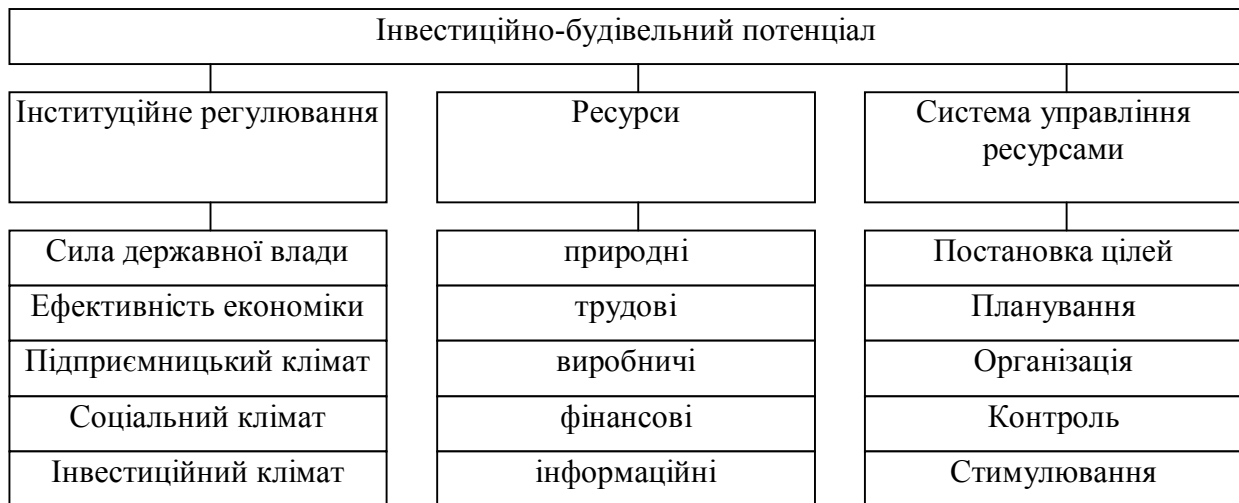

Рис. 2. Структурна модель інвестиційно-будівельного потенціалу регіону

Обґрунтовано, що подолання проблем розвитку РІБС можливе шляхом здійснення реструктуризації РІБС, яка є процесом системної й комплексної трансформації контурів й рівнів управління об'єкта, заснованої на оптимальній стратегічній концепції, реалізованій у вигляді місії, цілей й напрямків діяльності організацій регіональної інвестиційно-будівельної сфери.

У другому розділі «Методичні засади організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону» досліджено методичний інструментарій оцінки й прогнозування функціонування регіональної інвестиційно-будівельної сфери, визначено індикатори ефективності функціонування й розвитку інвестиційно-будівельною сфери регіону, обґрунтовано стратегічні напрямки розвитку інвестиційно-будівельної сфери регіону як фактору соціально-економічного росту територіальної системи.

В результаті аналітичного дослідження встановлено, що на стан

інвестиційно-будівельної сфери суттєво впливають соціально-економічні тенденції розвитку території. Регіони України володіють певними перевагами, що визначають можливість ефективної реалізації на їх території інвестиційно-будівельних проектів, що повною мірою відноситься й для Одеської області, де ІБС сьогодні є однією з найбільш розвинених сфер регіонального господарства, й багато в чому визначає розвиток регіону.

Дослідження розвитку РІБС Одеської області показало, що динаміка обсягу капітальних інвестицій у розвиток виробничого потенціалу будівельних організацій Одеського регіону загалом характеризується негативно, навіть при тому, що в абсолютному значенні за останній період відзначається ріст вкладень (Рис. 3).

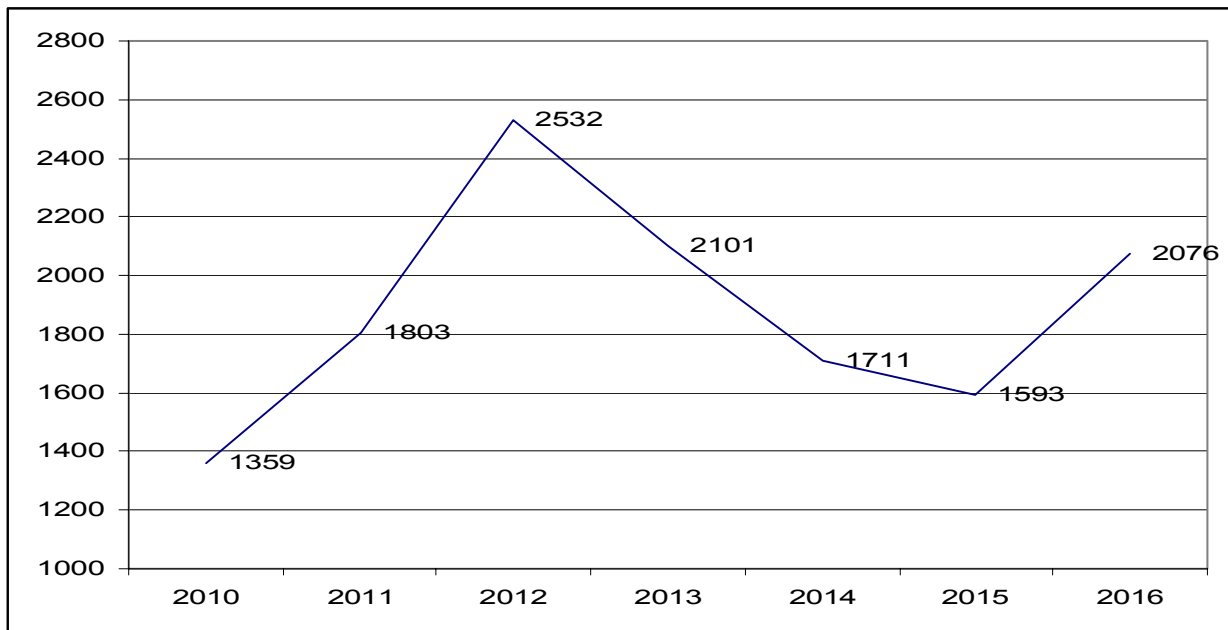

Рис. 3. Капітальні інвестиції у будівельну діяльність у Одеській області, млн. грн.

Швидкість зношування основних засобів виробничої бази будівництва випереджає динаміку інвестицій у вартісному вираженні, що зумовлює незбалансованість інвестиційної політики й редукацію будівельного виробництва. Сформована структура РІБС не відповідає завданням зростання обсягів будівельних робіт й скорочення вартості створюваних об'єктів.

Доведено, що в основу концепції управління розвитком РІБС доцільно покласти ймовірно-адаптивний підхід до управління РІБС, як великомасштабною економічною системою. У дослідженні обґрунтовано основні положення концепції розвитку підходів до управління РІБС, що враховує вимоги раціональної територіальної організації її складових елементів. Сформовано методичній інструментарій економіко-математичного відображення інвестиційно-будівельного процесу на основі імітаційного моделювання, яке поєднує формальні й неформальні методи, враховує чітко визначені й ймовірнісні фактори. Структурна схема імітаційного моделювання інвестиційно-будівельного процесу показана на рис. 4.

Рис. 4. Структурна схема імітаційного моделювання інвестиційно-будівельного процесу

Сформовано комплексну систему індикаторів розвитку РІБС (індикатори готовності РІБС до реструктуризації; показники, що характеризують процес реформування; показники, що характеризують результати перетворень) та побудовано інтегровану модель, яка відображає процеси розвитку РІБС на різних рівнях. Вона поєднує моделі інформаційних зв'язків, внутрішніх взаємозв'язків, взаємодії РІБС з господарством регіону та дозволяє аналізувати розвиток РІБС або господарства регіону в цілому, робити прогностичні розрахунки розвитку й обґрунтувати дієві управлінські рішення у процесі реформування РІБС з урахуванням регіональних ризиків. Запропонований методичний інструментарій дозволяє обґрунтувати вибір найбільш дієвих управлінських рішень щодо досягнення поставлених цілей розвитку будівельних організацій, РІБС та регіону в цілому, за допомогою функцій станів цих систем, їх програмних параметрів й встановлених обмежень. Застосування поправки на регіональний ризик при оцінці проектних рішень щодо розвитку організацій РІБС дозволяє врахувати конкретні умови діяльності організації й підвищити якість прийнятих управлінських рішень.

Сформовано методичний підхід до прогнозування виробничого потенціалу організацій РІБС в умовах динамічно змінної ситуації на будівельному ринку, який розчленовує виробничу потужність на якісні рівні: реальний, ефективний, проектний потенціал і дає змогу визначити проектний, ефективний й реальний потенціал у натуральних і вартісних одиницях, виявити «вузькі місця» й оцінити витрати на їх усунення. Підхід дозволяє знаходити оптимальні варіанти завантаження основних виробничих фондів будівельної організації. Пропонований інструментарій прогнозування розвитку РІБС

дозволяє одержати прогностні параметри з певною ймовірністю. Це дозволяє, по-перше, зважати на необхідність розвитку суб'єктів інших сфер та секторів регіонального господарства, а по-друге, враховувати альтернативні варіанти рішень (у діапазоні допустимих), що створює широкі можливості для модифікації строків та обсягів будівельно-монтажних робіт. Прогностні розрахунки дозволяють визначити необхідну виробничо-технологічну базу будівельної діяльності.

Розроблено методичний інструментарій забезпечення діяльності РІБС інвестиційними ресурсами, зокрема побудовано модель кількісної оцінки інвестування РІБС, що дає можливість здійснювати аналіз й порівняльну міжрегіональну оцінку інвестиційного забезпечення РІБС, визначати ефективність інвестиційних проектів і програм з урахуванням відмінностей об'єктів регіонального будівництва за формами, призначенням, приналежністю, видами фінансування інвестицій тощо. Ключовим етапом представленого алгоритму є етап комплексної оцінки інвестиційної привабливості РІБС, яка включає дослідження інвестиційного потенціалу, що складається з виробничого й соціального потенціалів й показників регіонального ризику інвестування (соціально-політична й екологічна безпека регіону). Розрахунки інтегральних показників інвестиційної привабливості РІБС дають можливість зробити міжрегіональні порівняння й згрупувати регіони України за рівнями інвестиційної привабливості РІБС.

Обґрунтовано концептуальні положення й основні заходи регіональної політики щодо зниження диспропорцій у розвитку ІБС на території країни, а також збереження рівня розвитку ІБС у великих містах. До предмету регулювання слід віднесено функції реалізації погоджених інтересів населення й бізнесу шляхом створення сприятливого середовища проживання й життєдіяльності й сприятливого інвестиційного клімату на основі розвитку державно-приватного партнерства.

Розроблено концепцію координаційної моделі для узгодження стратегічних цілей розвитку РІБС, яка дозволяє регулювати зміни умов інвестиційно-будівельного процесу. Базисом цієї моделі є принцип врахування й узгодження стратегічних інтересів всіх зацікавлених сторін щодо реалізації конкретного інвестиційно-будівельного проекту. Предметом регулювання виступають умови, які відповідно до встановлених стратегічних цілей можуть сприяти реалізації проекту або перешкоджати їй. Такий підхід дозволяє підвищити інтеграційну взаємодію зацікавлених сторін й запровадити відповідні продуктивні форми державно-приватного партнерства ц інвестиційно-будівельній діяльності. Визначено завдання регіональної політики щодо стимулювання інвестиційно-будівельної діяльності, які деталізовано у вигляді конкретних підзавдань.

Сформовано механізм взаємодії учасників інвестиційно-будівельного процесу із органами регіональної влади для узгодження інвестиційно-будівельних проектів із стратегічними програмами соціально-економічного розвитку регіону з визначенням й розподілом фінансово-інвестиційних, організаційно-управлінських і контрольних-наглядових функцій (рис. 5).

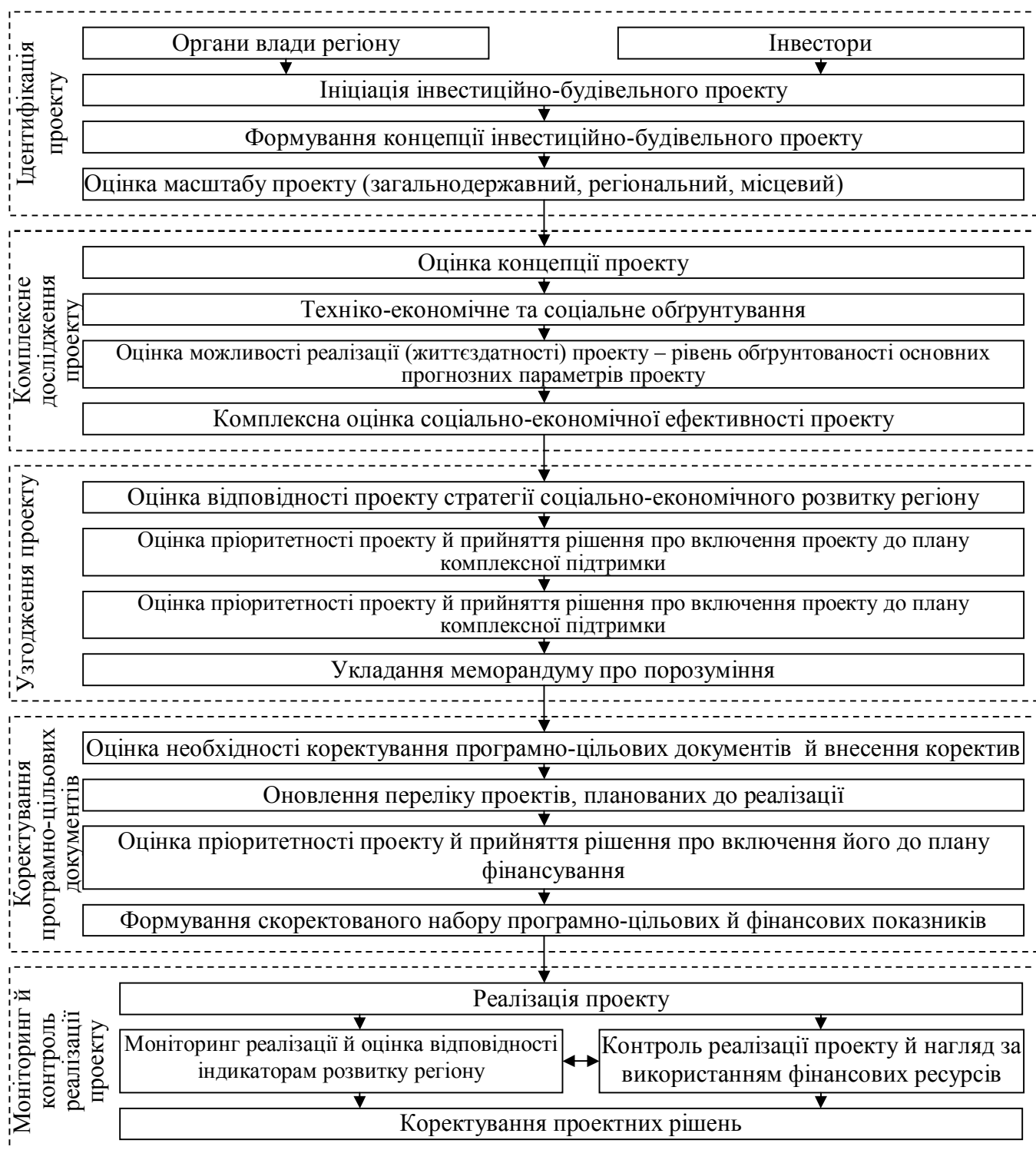

Рис. 5. Алгоритм дії механізму узгодження інвестиційно-будівельного процесу із стратегічними цілями соціально-економічного розвитку регіону

Механізм узгодження інвестиційно-будівельного процесу із стратегічними цілями соціально-економічного розвитку регіону дозволяє покроково здійснити адаптацію регіональних інвестиційно-будівельних проектів й забезпечити державну підтримку лише тих проектів, які дійсно відповідають стратегічній спрямованості соціально-економічного розвитку регіону. Запропонована організаційна схема взаємодії суб'єктів інвестиційно-будівельного проекту дозволяє підвищити рівень узгодженості взаємодії всіх

зацікавлених сторін за рахунок покращення кооперації учасників й координації їх дій, зменшити рівень транзакційних витрат за проектом, прискорити процеси розробки й узгодження регіональних інвестиційно-будівельних проектів.

У *третьому розділі «Інтегральні механізми організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону»* сформовано адаптивний механізм збалансованого інвестування регіональних інвестиційно-будівельних проектів, розроблено організаційно-економічний механізм формування й розвитку інтегрованих структур у регіональній інвестиційно-будівельній сфері, обґрунтовано рекомендації з удосконалення регіональної політики й механізмів регулювання розвитку інвестиційно-будівельної сфери.

Розроблено концептуальну модель механізму збалансованого інвестування, яка враховує інтереси всіх суб'єктів РІБС у процесі ефективної реалізації інвестиційно-будівельних проектів. Механізм ґрунтується на таких ключових принципах: відкритість, адаптивність, гнучкість, точність, безперервність, комплексність й універсальність та дозволяє оцінити можливість і доцільність реалізації конкретного проекту при різних альтернативних структурах інвестиційного забезпечення, а також оцінити відповідність різних варіантів всім обмеженням реалізації проекту й обґрунтувати вибір найбільш ефективних елементів інвестування з множини можливих з урахуванням цих обмежень.

Запропоновано механізм збалансованого фінансування інвестиційно-будівельних проектів, що характеризує функціонування РІБС та дає можливість розробити прогнози розвитку й здійснити комплексний аналіз взаємодії РІБС з іншими сферами та секторами національного господарства й соціальною сферою. Даний механізм дозволяє нагромаджувати позитивний синергетичний ефект діяльності й розвитку системи «інвестиційно-будівельний проект – локальна ІБС (місто, район) - РІБС - ІБС в цілому» із застосуванням нових методів управління (рис. 6).

Сформовано стратегію розвитку інтегрованих корпоративних структур (ІКС) у РІБС, які є одним з етапів процесу стратегічного управління, що є комплексом правил, які встановлюють послідовність й напрямки дій й станів системи, необхідних для прийняття управлінських рішень по формуванню стратегічного бачення ІБС з урахуванням впливу змінних факторів зовнішнього й внутрішнього середовища.

Модель організації регіональних інвестиційно-будівельних ІКС забезпечує управління всіма стадіями життєвого циклу наукоємної будівельно-монтажної продукції й послуг на території регіону, що дозволить підвищити ефективність інноваційної діяльності для вирішення завдань підвищення конкурентного потенціалу РІБС й забезпечення соціально-економічного розвитку регіону в цілому. Побудовано організаційно-економічний механізм реалізації стратегії формування й розвитку ІКС у регіональній інвестиційно-будівельній сфері, який дозволяє реалізувати дієві методи та інструменти управління процесами створення й розвитку інвестиційно-будівельних корпоративних структур у РІБС.

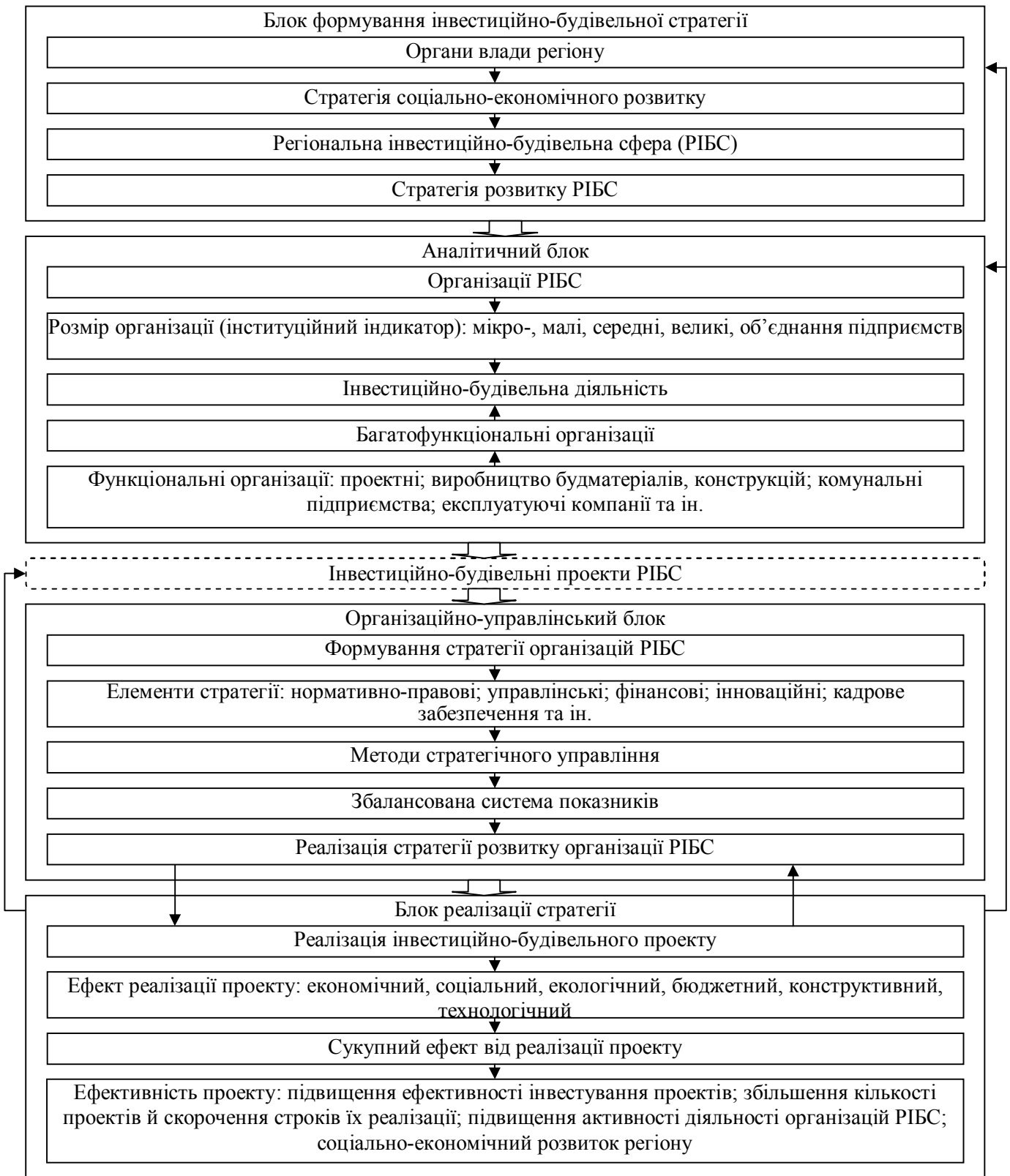

Рис. 6. Концептуальна модель механізму збалансованого інвестування інвестиційно-будівельних проєктів РІБС

Обґрунтовано, що паралельно із створенням ІКС доцільне використання кластерного підходу до виробничо-територіальної організації РІБС. Розроблено організаційно-економічний механізм формування й розвитку регіонального

інвестиційно-будівельного кластеру, який є сукупністю заходів й дій його суб'єктів, органів влади регіону, ринкових, фінансових й громадських інституцій спрямованих на організацію ефективної взаємодії всіх учасників кластером структури з метою росту соціально-економічної ефективності функціонування РІБС.

Сформовано систему принципів, форм й методів державного регулювання діяльності РІБС, які повинні бути покладені у базис концепції регіональної інвестиційно-будівельної політики. Основу концепції державного регулювання РІБС повинні складати принципи регулювання й визначені умови, дотримання яких забезпечує досягнення реалізації основних завдань регіонального розвитку (рис. 7).

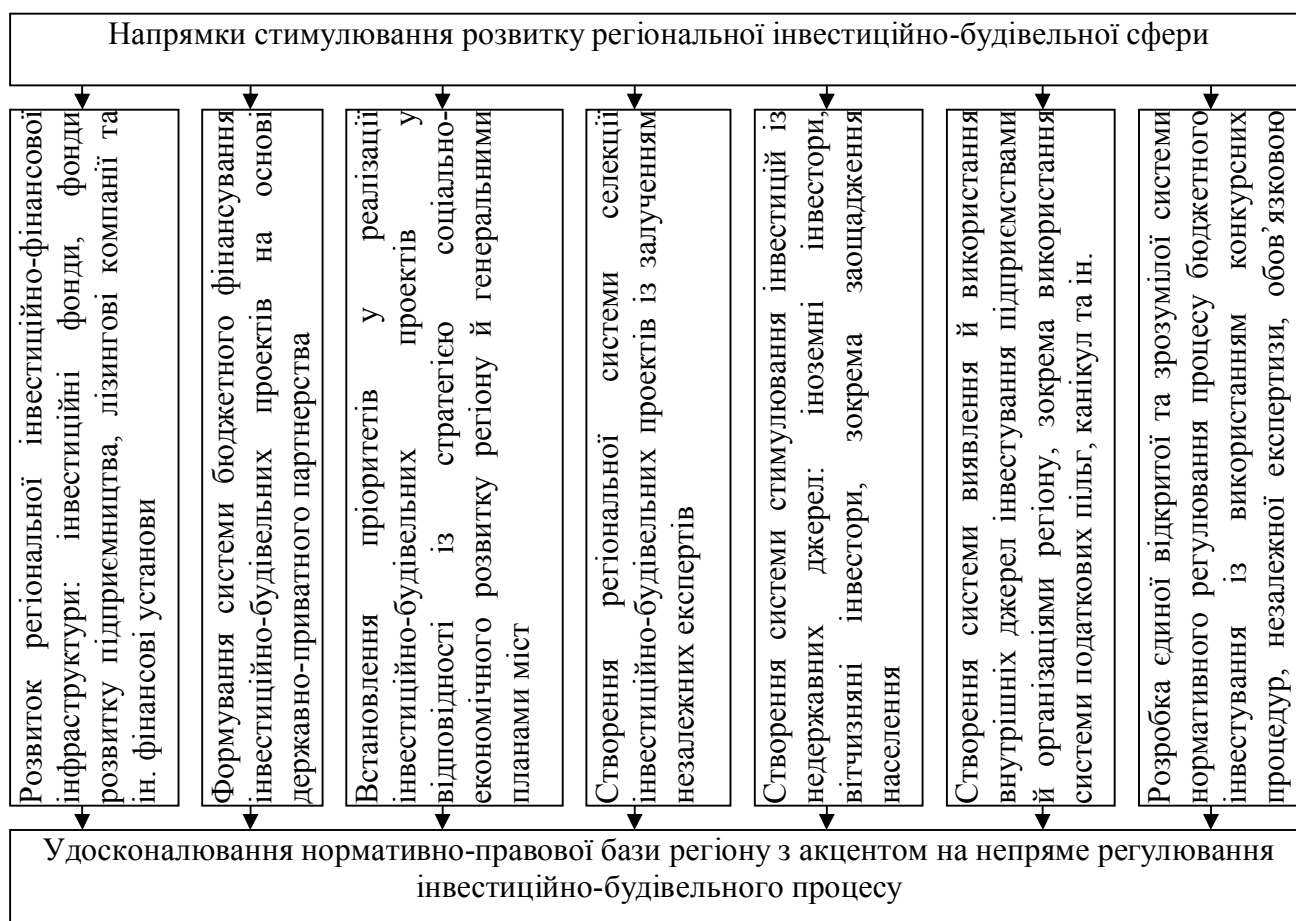

Рис. 7. Концепція державної підтримки розвитку РІБС

Ключовими пріоритетами стимулювання розвитку РІБС є: вибір з числа альтернатив раціональних розмірів й параметрів структурних елементів РІБС, форми й характеру їх взаємодії, організаційно-управлінських механізмів із урахуванням інтересів і специфіки діяльності всіх суб'єктів взаємодії: інвесторів, підприємств й організацій РІБС, споживачів, державних й регіональних органів влади, з метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і розроблено новий підхід до вирішення важливого наукового і практичного завдання – удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону. Отримані наукові результати дають можливість зробити наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. В результаті дослідження визначено економічний зміст й сутність регіональної інвестиційно-будівельної сфери (РІБС), яку визначено як самодостатню, самоідентифіковану, саморозвинену, життєзабезпечуючу підсистему соціально-економічної системи регіону, що характеризується ефективною взаємодією суб'єктів та інститутів у інвестиційно-будівельному процесі в територіально локалізованих одиницях соціально-економічної системи держави, де магістральною метою є забезпечення сталого розвитку соціально-економічної системи регіону, яка нерозривно взаємодіє з усіма регіональними підсистемами й стимулює їх прогресивний розвиток та розширене відтворення ВРП. Визначено найбільш суттєві фактори, які зумовлюють розвиток інвестиційно-будівельної сфери в регіоні та проблеми, що уповільнюють розвиток РІБС.

2. У процесі дослідження обґрунтовано основні положення концепції розвитку підходів до управління РІБС, що враховує вимоги раціональної територіальної організації її складових елементів. Розроблено комплексну систему індикаторів розвитку РІБС, що включає: індикатори готовності РІБС до реструктуризації; показники, що характеризують процес реформування; показники, що характеризують результати перетворень. Сформовано методичний інструментарій економіко-математичного відображення інвестиційно-будівельного процесу на основі імітаційного моделювання, яке поєднує формальні й неформальні методи, враховує чітко визначені й імовірнісні фактори. Побудовано інтегровану модель, що відображає процеси розвитку РІБС на різних рівнях, яка поєднує моделі інформаційних зв'язків, внутрішніх взаємозв'язків, взаємодії РІБС з господарством регіону та дозволяє аналізувати розвиток РІБС або господарства регіону в цілому, робити прогностичні розрахунки розвитку й обґрунтувати дієві управлінські рішення у процесі реформування РІБС з урахуванням регіональних ризиків.

3. Встановлено, що інвестиційно-будівельний потенціал регіону визначає об'єктивні можливості РІБС, зумовлені комплексом факторів активізації інвестиційного процесу, розвитку виробничих й економічних складових і зростання рівня і якості життя населення регіону. Розроблено структурну модель інвестиційно-будівельного потенціалу регіону, яка формується із взаємодоповнюючих блоків: ресурси, система управління ресурсами, інституційне регулювання. Сформовано методичний підхід до прогнозування виробничого потенціалу організацій РІБС в умовах динамічно змінної ситуації на будівельному ринку, який розчленовує виробничу потужність на якісні рівні: реальний, ефективний, проектний потенціал. Запропонований підхід дає змогу визначити проектний, ефективний й реальний потенціал у натуральних і

вартісних одиницях, виявити «вузькі місця» й оцінити витрати на їх усунення, дозволяє знаходити оптимальні варіанти завантаження потужностей РІБС.

4. Розроблено методичний інструментарій забезпечення діяльності РІБС інвестиційними ресурсами, зокрема побудовано модель кількісної оцінки інвестування РІБС, що дає можливість здійснювати аналіз й порівняльну міжрегіональну оцінку інвестиційного забезпечення РІБС, визначати ефективність інвестиційних проектів і програм з урахуванням відмінностей об'єктів регіонального будівництва за формами, призначенням, приналежністю, видами фінансування інвестицій тощо. Оцінка інвестиційної привабливості РІБС включає дослідження інвестиційного потенціалу, що складається з виробничого й соціального потенціалів та показників регіонального ризику інвестування (соціально-політична й екологічна безпека регіону). Розрахунки інтегральних показників інвестиційної привабливості РІБС дають можливість зробити міжрегіональні порівняння й групувати регіони по рівнях інвестиційної привабливості РІБС.

5. Обґрунтовано концептуальні положення й основні заходи регіональної політики щодо зниження диспропорцій у розвитку ІБС на території країни, а також збереження рівня розвитку ІБС у великих містах. Сформовано систему принципів, форм й методів державного регулювання діяльності РІБС, які повинні бути покладені у базис концепції регіональної інвестиційно-будівельної політики. Розроблено концепцію координаційної моделі для узгодження стратегічних цілей розвитку РІБС, яка дозволяє регулювати зміни умов інвестиційно-будівельного процесу. Визначено завдання регіональної політики щодо стимулювання інвестиційно-будівельної діяльності, які деталізовано у вигляді конкретних підзавдань.

6. Сформовано механізм взаємодії учасників інвестиційно-будівельного процесу із органами регіональної влади для узгодження інвестиційно-будівельних проектів із стратегічними програмами соціально-економічного розвитку регіону з визначенням й розподілом фінансово-інвестиційних, організаційно-управлінських і контрольно-наглядових функцій. Механізм узгодження інвестиційно-будівельного процесу із стратегічними цілями соціально-економічного розвитку регіону дозволяє покроково здійснити адаптацію регіональних інвестиційно-будівельних проектів й забезпечити державну підтримку лише тих проектів, які дійсно відповідають стратегічній спрямованості соціально-економічного розвитку регіону.

7. Розроблено концептуальну модель механізму збалансованого інвестування, що враховує інтереси всіх суб'єктів РІБС у процесі ефективної реалізації інвестиційно-будівельних проектів. Механізм складається з взаємозалежних блоків (блок розробки стратегії, аналітичний блок, організаційно-управлінський блок, блок реалізації стратегії), дозволяє визначити можливість та доцільність реалізації конкретного проекту при різних альтернативних структурах інвестиційного забезпечення, а також оцінити відповідність різних варіантів всім обмеженням реалізації проекту й обґрунтувати вибір найбільш ефективних елементів інвестування з множини можливих з урахуванням цих обмежень. Запропонований механізм дає

можливість здійснити комплексний аналіз взаємодії РІБС з іншими сферами та секторами національного господарства й соціальною сферою, що дозволяє нагромаджувати позитивний синергетичний ефект діяльності й розвитку системи «інвестиційно-будівельний проект – локальна ІБС (місто, район) - РІБС - ІБС в цілому» із застосуванням нових методів управління.

8. Сформовано стратегію розвитку інтегрованих корпоративних структур у РІБС, які є одним з етапів процесу стратегічного управління, що є комплексом правил, які встановлюють послідовність й напрямки дій й станів системи, необхідних для прийняття управлінських рішень по формуванню стратегічного бачення ІБС з урахуванням впливу змінних факторів зовнішнього й внутрішнього середовища. Визначено мету, завдання, обґрунтовано стратегічні пріоритети розвитку ІКС у структурі РІБС, визначено цільові показники, що дають змогу оцінити рівень досягнення сформульованої мети. Побудовано організаційно-економічний механізм реалізації стратегії формування й розвитку ІКС у РІБС, який дозволяє реалізувати дієві методи та інструменти управління процесами створення й розвитку інвестиційно-будівельних корпоративних структур у РІБС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Дарушин О.В. Регіональна інвестиційно-будівельна сфера та її роль у розвитку регіону / О.В. Дарушин // Економічна та продовольча безпека. – 2017. – Том 5. Вип. 1. – С. 80-91.
2. Дарушин О.В. Регіональні особливості реорганізації потенціалу інвестиційно-будівельної сфери / О.В. Дарушин // Економічна та продовольча безпека. – 2017. – Том 5. Вип. 2. – С. 50-60.
3. Дарушин О.В. Вплив трансформації організаційних форм бізнес-структур на систему управління інвестиційно-будівельної сфери регіону / О.В. Дарушин // Економічна та продовольча безпека. – 2017. – Том 5. Вип. 3-4. – С. 80-91.
4. Дарушин О.В. Індикатори ефективності функціонування й розвитку інвестиційно-будівельної сфери регіону / О.В. Дарушин // Причорноморські економічні студії, науково-практичний журнал. – Випуск 4. Ч. 1. – Одеса. – 2018. – С. 183-189.
5. Дарушин О.В. Розвиток інвестиційно-будівельної сфери регіону як фактор соціально-економічного росту територіальної системи / О.В. Дарушин // Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство, Вип.20. - Частина 2. – 2018. – С.178-183.
6. Дарушин О.В. Методичний інструментарій оцінки й прогнозування функціонування регіональної інвестиційно-будівельної сфери / О.В. Дарушин // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки» – 2018. – № 2. – С. 265-272. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus).

Матеріали науково-практичних конференцій:

7. Дарушин О.В. Методичний інструментарій оцінки й прогнозування розвитку регіональної інвестиційно-будівельної сфери / О.В. Дарушин // Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств, Матеріали IV Міжнародної наук.-практ. конф. Дніпропетровськ, 23-24 грудня 2015 р. – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2015. – Т. 1. – С. 69-71.

8. Дарушин О.В. Організаційно-економічний механізм формування й розвитку інтегрованих структур у регіональній інвестиційно-будівельній сфері / О.В. Дарушин // Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 27 жовтня 2017 р.). Тернопіль: ФОП Осадца, 2017. – С.32-34. (0,12 друк. арк.)

9. Дарушин О.В. Прикладні аспекти реорганізації потенціалу інвестиційно-будівельної сфери регіону / О.В.Дарушин, О.В.Захарченко // Міжнародна науково-практична конференція «Традиції та нові стратегії у Центральній та Східній Європі» (м. Київ, 29-30 червня 2018 року). - Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. – С.69-72 (0,12 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Дарушин О.В. Удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса, 2018.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з удосконалення механізмів організації й управління інвестиційно-будівельною сферою регіону.

У дисертації розроблено концептуальну модель механізму збалансованого інвестування інвестиційно-будівельного процесу в регіоні, який узгоджує інтереси всіх суб'єктів регіональної інвестиційно-будівельної сфери, дає змогу оцінити результати реалізації проектів при альтернативних структурах інвестиційного забезпечення.

Удосконалено методичний інструментарій економіко-математичного відображення інвестиційно-будівельного процесу в регіоні на основі імітаційного моделювання. Розроблено методичний підхід до прогнозування виробничого потенціалу організацій регіональної інвестиційно-будівельної сфери в умовах динамічно змінної ситуації на будівельному ринку. Обґрунтовано методичний інструментарій забезпечення діяльності регіональної інвестиційно-будівельної сфери інвестиційними ресурсами.

Ключові слова: інвестиційно-будівельна сфера регіону, інвестиційні ресурси, механізм управління, стратегічне управління, інтегровані виробничі структури.

АННОТАЦИЯ

Дарушин А.В. Совершенствование механизмов организации и управления инвестиционно-строительной сферой региона. - Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика - Одесская национальная академия пищевых технологий. - Одесса, 2018.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по совершенствованию механизмов организации и управления инвестиционно-строительной сферой региона.

Дано определение экономического содержания и сущности региональной инвестиционно-строительной сферы, в котором сделан акцент на ее системных свойствах, функции жизнеобеспечения региона, эффективности взаимодействия субъектов и институтов в инвестиционно-строительном процессе в территориально локализованных единицах социально-экономической системы государства.

Разработана концептуальная модель механизма сбалансированного инвестирования инвестиционно-строительного процесса в регионе, который согласовывает интересы всех субъектов региональной инвестиционно-строительной сферы, позволяет оценить результаты реализации проектов при альтернативных структурах инвестиционного обеспечения, определить соответствие альтернатив всем ограничениям и обосновать выбор наиболее эффективных элементов инвестирования из множества возможных, позволяет получать синергетический эффект на системных уровнях «проект - локальная инвестиционно-строительная сфера (город, район) - региональная инвестиционно-строительная сфера - инвестиционно-строительная сфера в целом».

Усовершенствован методической инструментарий экономико-математического отображения инвестиционно-строительного процесса в регионе на основе имитационного моделирования, который сочетает формальные и неформальные методы, учитывает четко определенные и вероятностные факторы, а именно: построена интегрированная модель, которая отражает процессы развития региональной инвестиционно-строительной сферы на различных уровнях с учетом региональных рисков, которая сочетает модели информационных связей, внутренних взаимосвязей, взаимодействия инвестиционно-строительной сферы с хозяйством региона.

Предложен методический подход к прогнозированию производственного потенциала организаций региональной инвестиционно-строительной сферы в условиях динамично меняющейся ситуации на строительном рынке, который расчленяет производственную мощность на качественные уровни: реальный, эффективный, проектный потенциал, и позволяет определять их в натуральных и стоимостных единицах, выявлять «узкие места» и оценивать затраты на их устранение.

Разработан методический инструментарий обеспечения деятельности региональной инвестиционно-строительной сферы инвестиционными ресурсами, в частности построена модель количественной оценки инвестирования региональной инвестиционно-строительной сферы, что дает возможность осуществлять анализ и сравнительную межрегиональную оценку инвестиционного обеспечения региональной инвестиционно-строительной сферы, определять эффективность инвестиционных проектов и программ с учетом различий объектов регионального строительства по формам назначения, принадлежности, видами финансирования инвестиций и т.д.

Обоснованы концептуальные положения и основные мероприятия региональной политики, по снижению диспропорций в развитии инвестиционно-строительной сферы на территории страны, а также сохранению уровня ее развития в больших городах, а именно: сформирована система принципов, форм и методов государственного регулирования деятельности региональной инвестиционно-строительной сферы; разработана концепция координационной модели для согласования стратегических целей развития региональной инвестиционно-строительной сферы с целями и задачами регионального развития.

Разработан механизм взаимодействия участников инвестиционно-строительного процесса с органами региональной власти для согласования инвестиционно-строительных проектов со стратегическими программами социально-экономического развития региона с определением и распределением финансово-инвестиционных, организационно-управленческих и контрольно-надзорных функций, ключевым элементом которого является специализированный региональный орган, в состав которой должны войти представители основных групп стейкхолдеров.

Получили развитие концептуальные положения стратегии развития интегрированных корпоративных структур в региональной инвестиционно-строительной сфере, в частности: определены цели, задачи, обоснованы стратегические приоритеты развития интегрированных корпоративных структур, определены целевые показатели, позволяющие оценить уровень достижения сформулированной цели; построен организационно-экономический механизм реализации стратегии формирования и развития интегрированных корпоративных структур в региональной инвестиционно-строительной сфере, который позволяет реализовать действенные методы и инструменты управления процессами их создания и развития.

Ключевые слова: инвестиционно-строительная сфера региона, инвестиционные ресурсы, механизм управления, стратегическое управление, интегрированные производственные структуры.

SUMMARY

Darushin O.V. Improvement of the mechanisms of organization and management of investment and construction area of the region. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a PhD in Economics degree for specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economics. – International University of Business and Law. – Odessa National Academy of Food Technologies. – Odessa, 2018.

The dissertation is devoted to the substantiation of theoretical and methodical principles and the development of practical recommendations for improving the mechanisms of organization and management of investment and construction area of the region.

In the dissertation the conceptual model of the mechanism of balanced investment of the investment and construction process in the region is developed, which coordinates the interests of all subjects of the regional investment and construction sphere, gives an opportunity to evaluate the results of projects realization with alternative investment support structures.

The methodical toolkit of the economic-mathematical representation of investment-building process in the region on the basis of simulation modeling has been improved. The methodical approach to forecasting the production potential of organizations of the regional investment and construction sphere in the conditions of a dynamically changing situation in the construction market is developed. The methodical tool for ensuring the activity of the regional investment and construction sphere with investment resources is substantiated.

Keywords: investment and construction sphere of the region, investment resources, management mechanism, strategic management, integrated production structures.

Підписано до друку 20.09.2018 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 624.
Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів ФОП Попова Н.М., м. Одеса,
вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61